

Asia: VN/17877/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Lausunnonantajan lausunto

Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

Metsäteollisuus ry pitää perusteltuna Ruokaviraston nimeämistä toimivaltaiseksi viranomaiseksi.

Metsäteollisuus ry:n mielestä myös Tullin ja Suomen metsäkeskuksen tehtävät, oikeuksineen ja velvollisuuksineen, tulisi selventää samassa yhteydessä.

Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

Kuten muissa hallinnollisissa prosesseissa, esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston tarkastuskäytännöissä, toimivaltaisen viranomaisen tulisi hakea ennakkolupa ns. kotitarkastuksille. Metsäteollisuus ry esittääkin lisättäväksi 6 §:ään seuraavaa:

Tarkastus voidaan toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa vain tuomioistuimen ennakkoluvalla, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja kyseessä olevassa tapauksessa on olemassa perusteltu ja yksilöity syy epäillä metsäkatoasetuksen velvoitteita rikotun tai rikottavan tavalla, josta voisi olla seuraamuksena 23 §:ssä tarkoitettu hallinnollinen seuraamusmaksu.

Lakiesityksen 6 §:n mukaisesti tarkastus tulisi tehdä lähtökohtaisesti ennalta ilmoittamatta. Tämä saattaa aiheuttaa vaikeuksia isoissa yrityksissä, koska asiasta vastaavat henkilöt eivät välttämättä juuri silloin ole paikalla. Mielestämme useimmissa tapauksissa tarkastuksen ennakkoon ilmoittaminen on tarpeen. Yllätystarkastuksia tulisi tehdä ainoastaan silloin, jos on ilmeinen riski ja epäily siitä, että toiminta on ollut asetuksenvastaista.

Asetuksen (artikla 16 kohta 13) mukaan tarkastusten tehokkuuden varmistamiseksi ennakkoon ilmoittaminen on mahdollista.

Metsäteollisuus ry ehdottaakin lisättäväksi asetuksen artiklan 16 kohdan 13 mukaisesti 6 §:ään seuraavaa:

Metsäkatoasetuksen artiklan 16 kohdan 13 mukaisesti tarkastus tehdään kuitenkin lähtökohtaisesti ennalta ilmoittamatta paitsi siinä tapauksessa, että toimijalle tai kauppa käyvälle on tarpeen ilmoittaa ennakkoon tarkastusten tehokkuuden varmistamiseksi.

Perustellut huolenaiheet (14 §)

Metsäteollisuus ry pitää hyvänä sitä, että perusteltu huolenaihe tulee antaa kirjallisena. Metsäteollisuus ry katsoo, että ilmoitus tulisi olla hyvin perusteltu ja määritelty mihin asetuksen vaatimukseen huolenaihe kohdistuu. Tämä helpottaisi myös toimivaltaisen viranomaisen käsittelyä.

Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

Metsäteollisuus ry pitää tärkeänä, että rikkomukset on yksilöity tarkasti, jotta säännösten soveltaminen olisi toimijoille mahdollisimman hyvin ennakoitavaa sekä ennustettavaa myös sanktioiden osalta.

Vaikka metsäkatoasetusta ja metsäkatolakia sovelletaan rinnakkain, tulisi metsäkatolaista ilmetä pääseikat ilman, että tietoja pitäisi hankkia erikseen metsäkatoasetuksesta. Esimerkiksi 15 § 2 momentissa ja 16 § 1 momentissa tulisi tarkentaa asetuksen sisältöä vastaavasti kuin muissa momenteissa.

Metsäteollisuus ry ehdottaa lisättäväksi asetuksen artiklan 9 kohdan 2 mukaisesti 15 § 2 momentin alakohdan 3) d) seuraavaa:

Ruokavirasto voi määrätä 1 momentissa tarkoitetun väliaikaisen keskeyttämisen, jos toimija tai muu kauppa käyvä kuin pk-yritys laiminlyö metsäkatoasetuksen artiklan 9 kohdassa 2 tarkoitetun veloitteen asettaa saataville tietoja, asiakirjoja ja dataa toimivaltaisille viranomaisille.

Kyseiset puutteet saattavat johtaa väärinymmärrykseen siitä kenelle tietoa toimitusketjusta pitää jakaa. Sama harhaanjohtava teksti tietojenantovelvollisuudesta toistuu läpi lakiesityksen ja nämä kohdat tulisi johdonmukaisesti täydentää.

Metsäteollisuus ry pitää tärkeänä, että Ruokavirastolla olisi tapauskohtaista joustoa vähämerkityksellisissä tilanteissa jättää korjausmääräys määräämättä.

Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

Metsäteollisuus ry pitää tärkeänä, että rikkomukset on yksilöity tarkasti, jotta säännösten soveltaminen olisi toimijoille mahdollisimman hyvin ennakoitavaa sekä ennustettavaa myös sanktioiden osalta. Asetuksen ja lain toimeenpanon alkuvaiheessa on erityisen tärkeää huomioida, ettei toimijoille tai kauppaa käyville ole annettu ajoissa selkeitä ohjeita ja tulkintoja. Toimijoille ja kauppaa käyville ei jää riittävästi aikaa toimeenpanoon. Viranomaisen on myös huolehdittava tarpeellisten tietojen ja selvitysten hankkimisesta.

Vaikka metsäkatoasetusta ja metsäkatolakia sovelletaan rinnakkain, tulisi metsäkatolaista ilmetä pääseikat ilman, että tietoja pitäisi hankkia erikseen metsäkatoasetuksesta. Esimerkiksi 23 § 2 momentissa tulisi tarkentaa asetuksen sisältöä vastaavasti kuin muissa momenteissa.

Metsäteollisuus ry pitää tärkeänä, että rikkomusmaksu ja seuraamusmaksu voidaan jättää perimättä vähäisissä rikkomustapauksissa.

Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

Ei kommentoitavaa.

Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että laki tulee voimaan 30.12.2024. Samalla kumottaisiin puutavaralaki, joka on tullut voimaan vuoden 2014 alussa.

Lain voimaantuloa on tärkeä tarkentaa erityisesti puutavara-asetusta sovellettavien tuotteiden osalta. Toimijoille tulee olla selvää, koska tuotteisiin sovelletaan puutavara-asetusta ja koska metsäkatoasetusta.

30.12. 2024 lähtien markkinoilla on tuotteita (esimerkiksi sellu), jotka on valmistettu raaka-aineesta (raakapuu) mikä on tuotettu ennen siirtymäaikaa, siirtymäaikana ja sen jälkeen. Kaikkea tätä raaka-

ainetta voi olla markkinoille laitettavassa lopputuotteessa. Mitä lakia tällaisessa tapauksessa sovelletaan?

Mikäli metsäkatoasetuksen voimaantulo viivästyy, tulee metsäkatolain voimaantuloa synkronoida samaan aikatauluun.

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

Täsmällisten tulkintojen puuttuminen haittaa oleellisesti toimijoiden ja kauppaa käyvien valmistautumista asetuksen velvoitteiden täyttämiseen. Toimijoille ja kauppaa käyville aiheutuu epävarmuutta, kun tarkkoja käytännön vaatimuksia ei ole saatavilla. Hallinnollinen taakka kasvaa järjestelmien rakentamisesta sekä niiden ylläpitämisestä. Asetuksen ja lain toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten suuruutta on todella vaikea arvioida tässä vaiheessa, kun on vielä niin paljon avoimia kysymyksiä.

Lakiesityksestä ei esimerkiksi käy ilmi, millaisesta erästä toimijoiden tulee antaa DD-vakuutus. Metsäteollisuus ry pitää tärkeänä, että tulkinta on yhtenäinen metsäkatoasetuksen ja kansallisen metsäkatolain välillä.

Lakiesityksestä ei käy ilmi, mikä on asiakkaalle kerrottava riittävä tieto siitä, että tuote on metsäkatovapaa. Mitä dokumentaatiota pitää lähettää asiakkaille EU Tracesistä saadun referenssinumeron ja varmenteen lisäksi? Metsäteollisuus ry:n mielestä tämä tulee tarkentaa toimijoiden oikeusturvan takaamiseksi.

Lakiesityksestä ei käy selkeästi ilmi, ettei raakapuun markkinoille asettaminen ole lain vastaista, siinä tapauksessa, että metsät siirtyvät muuhun maatalouskäyttöön kuin nautakarjatalouteen. Metsäteollisuus ry:n mielestä tarvitaan tarkennusta siitä, mitä nautakarjatalous pitää sisällään (esim. nurmet, maidontuotanto, kaurapellot). Nykytilaa ja sen arviointia koskevassa kappaleessa (s.18 asetuksen tarkoitettu metsäkato Suomessa) kerrotaan, että Suomessa kasvatetaan asetuksessa mainituista hyödykkeistä nautaeläimiä. Voiko tämän tulkita niin, että puun asettaminen markkinoille on sallittua, vaikka maankäytön muutos tapahtuisi muunlaisen maatalouden vuoksi? Samassa kappaleessa kerrotaan, että nurmentuotanto luo pohjaa karjataloudelle. On oltava selvää, mitä tämä tarkoittaa metsäkatoasetuksen toimeenpanon näkökulmasta. Sama kysymys koskee myös lannanlevitystarkoitukseen raivattua metsäalaa.

Lakiesityksen sivulla 35 mainitaan esimerkitapaus, että uusi DD-vakuutus on tehtävä, kun puu haketetaan. Tähän tulisi tarkentaa, että DD-vakuutus on tehtävä siinä vaiheessa, kun hake asetetaan markkinoille. Ei siis yrityksen sisällä tapahtuvassa haketuksessa, koska haketetusta raakapuusta on jo tehty DD-vakuutus.

On positiivista, että luvussa 4.2. on mainittu, että toimija tai suuri kauppa käyvä yritys voi tietyissä tapauksessa viitata jo toimitettuihin DD-vakuutuksiin varmistuttuaan siitä, että asianmukaista huolellisuutta on noudatettu toimitusketjun aikaisemmassa vaiheessa (artikla 4 kohta 9). Toimijoiden ja suurten kauppaa käyvien oikeusturvan kannalta tämä olisi myös kirjoitettava kansalliseen lakiin. Samaan kohtaan olisi myös täsmennettävä miten toimija käytännössä varmistaa, että asianmukaista huolellisuutta on noudatettu toimitusketjun aikaisemmassa vaiheessa.

Asetuksen mukaan tuotetta ei saa saattaa markkinoille, jos sen valmistuksessa on käytetty puuta, joka on peräisin maa-alalta, joka on ollut metsien tilan heikkenemisen kohteena. Metsien tilan heikkeneminen tapahtuu, mikäli ikimetsä muuttuu viljelymetsäksi. Tämän vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että ikimetsän kriteerit ovat selkeät ja että niiden paikkatieto on kartoitettuna sekä toimijoiden että toimivaltaisen viranomaisen tiedossa. Ikimetsien määrittelytyö tulee olla valmiina, kun asetuksen ja lain soveltaminen alkaa.

Muita huomioita

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tietosuojalaki:

Asetus velvoittaa elinkeinonharjoittajat lähettämään liitteen II tiedot EU:n tietojärjestelmään asianmukaista huolellisuutta koskevan vakuuden (DD-vakuutus) muodossa, ennen tuotteiden markkinoille asettamista. Nämä tiedot sisältävät mm. tiedon puun myyjästä ja hakkuupaikasta.

Metsäteollisuus ry:n mielestä Tietosuojavaltuutetun tulisi lausua ainakin seuraavista asioista:

- Tuleeko asetuksen vaatima maantieteellinen sijainti katsoa henkilötiedoksi?
- Miten tätä tietoa tulee käsitellä ja tulisiko tietoa jakaa toimitusketjussa yhtiöiden välillä ensisijaisesti viittaamalla vain aiemmin saatuun viitenumeroon henkilötietojen käsittelyn minimoimiseksi?

Kilpailulaki:

Hallituksen esityksessä mainitaan kilpailuasiat lähinnä tarjouskilpailujen yhteydessä. Tämän lisäksi hallituksen esityksessä tulisi huomioida tietojenvaihtoa koskeva lainsäädäntö. Metsäyhtiöt käyvät puukauppaa yksityisten metsänomistajien lisäksi myös kilpailevien metsäyhtiöiden kanssa.

Metsäteollisuus ry:n mielestä Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulisi lausua ainakin seuraavista seikoista:

- Tuleeko asetuksen edellyttämä hankintalähdetieto katsoa kilpailuoikeudellisesti sensitiiviseksi tiedoksi?
- Mikäli näin katsotaan, miten tulee toimia kilpailulainsäädännön noudattamiseksi tilanteessa, jos toimialan uusi erityissääntely edellyttää kyseisten tietojen vaihtamista toimitusketjussa yhtiöiden välillä? Vaikuttaako tähän arvioon yhtiöiden välinen kilpailuasema?
- Tulisiko tarkkojen hankintalähdetietojen jakamisen sijaan metsäteollisuusyhtiöiden välisessä kaupassa viitata ainoastaan aiemmin saatuun viitenumeroon tietojenvaihdon minimoimiseksi?

Asetuksen soveltamisalan laajentaminen:

Asetuksen artikla 34 kohtien 1 ja 2 mukaan komissio esittää tarvittaessa lainsäädäntöehdotuksen soveltamisalan laajentamisesta. Asetuksen toimeenpanon toimivuuden kannalta on tärkeää ensin toimeenpanna asetus nykyisessä muodossa ja saada toimeenpanosta kokemuksia. Vasta tämän jälkeen voidaan tarkastella soveltamisalan laajentamista.

Islander Anu
Metsäteollisuus ry